

آزادسازی تعرفه بیمه؛ منتظر برنامه پنجم باشید

♦ زهرا مهدور

اگرچه به اعتقاد بسیاری از کارشناسان صنعت بیمه، مقدمه آزادسازی تعرفه‌ها وجود سیستم نظارت مالی است، با وجود این شورای عالی بیمه سیاست آزادسازی تعرفه‌ها را هم‌زمان با اصلاح ساختارها و نظارت مالی دنبال می‌کند. پرهیز از تعجیل، حرکتی آرام و تدریج به سمت آزادسازی تعرفه‌ها مورد تأکید همگان است تا در این میان با نگاه غیر حرفه‌ای، بازار صنعت بیمه بازاری متشنج و متلاطم نشود. البته برخی مرادفات بی‌منطق اقتصادی، رانت، پشتیبانی از بنگاه‌های بزرگ دولتی، عدم نظارت کافی، نبود دستور العمل و برنامه منسجم را باعث ایجاد تشنج در بازار بیمه پس از آزادسازی کامل تعرفه‌ها می‌دانند.

به رغم اینکه هنوز پیش نیازهای آزادسازی تعرفه‌ها از جمله اصلاح قوانین و مقررات موجود، زیر ساخت‌های انفورماتیکی، نظارت مالی بیمه مرکزی برای آزادسازی تعرفه فراهم نشده، شورای عالی بیمه به آزادسازی نرخ‌ها همت گماشته است و این درحالی است که بیمه مرکزی باید بر محاسبات ریسک شرکت‌های بیمه‌ای ناظر باشد و بستر لازم را برای آزادسازی تعرفه‌ها فراهم کند تا شرکت‌های بیمه‌ای به سمت فضای رقابتی حرکت کنند. جواد سهامیان مقدم رئیس شورای عمومی سندیکای بیمه‌گران معتقد است: صنعت بیمه باید با مکانیزم خاصی وارد آزادسازی نرخ‌ها شود چرا که نرخ‌های تعرفه‌ای ابلاغی از سوی بیمه مرکزی مربوط به چند دهه گذشته است و لازمه رقابت در بازار، آزادسازی نرخ‌های حق بیمه است.

وی می‌گوید: در نظام تعرفه‌ای، نرخ هر ریسک از سوی سازمان‌های متولی صنعت بیمه به منظور جلوگیری از اجحاف به بیمه‌گذاران و رعایت حقوق شرکت‌های بیمه ابلاغ می‌شود در حالی که در نظام آزاد تعرفه، ارزیابی و محاسبه ریسک بر اساس توانمندی فنی از سوی هر یک از شرکت‌های بیمه‌ای تعیین می‌گردد.

رئیس شورای عمومی سندیکای بیمه‌گران با اشاره به سیاست‌های اجرایی اصل ۴۴ قانون اساسی به منظور آزادسازی تعرفه‌های بیمه‌ای اظهار می‌دارد: یکی از مزایای

شهریور ۱۳۸۶ بود که رئیس‌جمهور پیام داد تا کارگروهی تشکیل شود و برای تغییرات جدی کوتاه مدت و میان مدت در کارکرد بیمه‌های دولتی و خصوصی چاره‌اندیشی کند؛ ایجاد رقابت در صنعت بیمه بر پایه مشتری‌مداری، ارائه خدمات مناسب و سریع به مردم، اصلاح سیستم‌های نظارتی صنعت بیمه و ارتقاء سلامت صنعت بیمه، گسترش فرهنگ بیمه و بهبود ضریب نفوذ بیمه به صورت فراگیر، توسعه بیمه‌های عمر به منظور بالا بردن رفاه اجتماعی، ارائه طرح‌های جدید بیمه‌ای برای ارائه خدمات بیمه‌ای به اقشار کم درآمد و آسیب پذیر، ارتقاء سطح اشتغال و سایر شاخص‌ها، حمایت از تولیدکنندگان و سرمایه‌گذاران، جبران خسارت‌های اقتصادی ناشی از حوادث طبیعی، گسترش فعالیت‌های بیمه اتکالی با هدف کاهش میزان خروج ارز از کشور و سرانجام تدوین راهکارهای مناسب برای پیشگیری و کاهش زمینه بروز حوادث و تصادفات از جمله انتظارات و مأموریت‌هایی بود که از نظر رئیس‌جمهور باید دنبال شود با این امید که، ظرف مدت حداکثر پنج ماه نتایج طراحی‌ها و اصلاحات اعلام شود.

یک سال بعد، جواد فرشباف مهربان رئیس کل بیمه مرکزی ایران در گزارشی از اجرای ۱۰ برنامه برای ایجاد تحول در صنعت بیمه ایران خبر داد و گفت: بسته کامل طرح‌ها و پروژه‌های برنامه تحول در صنعت بیمه، در قالب برنامه پنجم توسعه، ارائه خواهد شد.

اما دغدغه اصلی این است که بازشدن بازار بیمه ایران با تعرفه‌های دستوری امکان‌پذیر است؟ آیا در شرایطی که حدود ۳۰ درصد از حق بیمه‌های تولیدی در اختیار شرکت‌های بیمه‌گر خصوصی قرار دارد، می‌توان به افزایش سهم بیمه‌های خصوصی به میزان ۷۵ درصد امید داشت؟ اکنون فصل برنامه پنجم توسعه فرارسیده و باید منتظر ماند و دید تا چه اندازه دولت به آزادسازی تعرفه بیمه و در واقع آزادسازی بازار بیمه روی خوش نشان خواهد داد؟

بازار بدون تعرفه، واقعی بودن نرخ‌ها در شرکت‌های بیمه‌ای است، اما باید توجه کرد که آزادسازی یکباره نرخ‌ها برای شرکت‌های بیمه‌ای مشکل‌آفرین است. وی در ادامه با اشاره به ضریب خسارت برخی از رشته‌های بیمه‌ای، به تجدید نظر در نرخ‌های بیمه و برنامه‌ریزی صحیح جهت حرکت به سمت آزادسازی تعرفه‌ها تاکید کرد.

سهامیان مقدم متذکر می‌شود: شرکت‌های بیمه‌ای باید در فضایی رقابتی و سالم به فعالیت بپردازند و از رقابت‌های غیر اصولی پرهیز کنند. در فضای رقابتی تنها نرخ تعیین‌کننده نیست بلکه گستردگی شبکه، توان فنی و مالی و نیروهای متخصص شرکت‌های بیمه‌ای از ابزارهای تعیین‌کننده عرصه رقابت هستند. اگر شرکت‌های بیمه بدون وجود محاسبات فنی و ارزیابی ریسک، نرخ‌ها را به بازار ارائه دهند، علاوه بر اجحاف در حق مشتری، آسیب جدی به آن شرکت‌ها وارد خواهد شد.

در همین رابطه مدیر عامل شرکت بیمه ایران اعلام کرد: شرکت بیمه‌ای که توانایی بیشتری در ارزیابی ریسک داشته باشد، هم منافع بیمه‌گذار را تامین می‌کند و هم بقای شرکت خود را تضمین می‌کند.

وی همچنین بر سیاست گام به گام در آزادسازی تعرفه‌ها و نظارت مالی قوی بر فعالیت شرکت‌های بیمه‌ای تاکید کرد. سهامیان مقدم معتقد است، وجود فضای سالم رقابتی، پرهیز از حرکت‌های غیر اصولی در صنعت بیمه، ارزیابی ریسک و توان فنی لازم از سوی شرکت‌های بیمه‌ای می‌تواند آزادسازی نرخ‌ها را در تمام رشته‌های بیمه‌ای عملیاتی کند. وی می‌گوید: محاسبه فنی تعیین نرخ حق بیمه، فنی‌ترین کارکنان شرکت بیمه را می‌طلبد طوری که توانمندی شرکت‌های بیمه‌ای در مباحث آکچوئری و محاسبه نرخ ریسک در تعیین نرخ متناسب تأثیرگذار است.

سهامیان اساس کار در آزادسازی نرخ‌های حق بیمه را در آکچوئری یا ارزیابی و محاسبات فنی نرخ‌های بیمه عنوان می‌کند و اظهار می‌دارد: اگر آکچوئری یک شرکت بیمه، توان فنی لازم را برای ارزیابی ریسک نداشته باشد، به گونه‌ای که

نرخ حق بیمه را کمتر از نرخ واقعی محاسبه کند، نرخ تعیین شده ورشکستگی شرکت بیمه‌ای را در پی دارد.

غلامرضا تاج‌گردون، دبیر سندیکای بیمه‌گران ایران نیز با بیان اینکه آزادسازی تعرفه‌ها یک الزام منطقی است، می‌گوید: بیشتر کشورهای دنیا از نظارت تعرفه‌ای به نظارت غیر تعرفه‌ای و حاکمیت رفتار سندیکایی حرکت می‌کنند.

وی با تأکید بر فضای رقابتی در اقتصاد کشور افزود: رفتار غیر اصولی، تحمیلی و حمایتی یک صنعت در میدان رقابتی مشکلات زیادی در پی خواهد داشت. دبیر سندیکای بیمه‌گران متذکر شد: صنعت بیمه متناسب با رشد سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی و همپای تمامی صنایع کشور باید فرآیند آزادسازی را به منظور افزایش فضای رقابتی دنبال کند. وی اضافه کرد: صنعت بیمه ناگزیر است در مسیر آزادسازی تعرفه‌ها حرکت کند و باید رفتار این صنعت با بخش‌های مختلف اقتصادی مرتبط باشد.

تاج‌گردون به آغاز آزادسازی تعرفه‌های بیمه‌ای اشاره کرد و تصریح کرد: بیمه مرکزی هنوز نظارت مالی را تدوین نکرده و شرکت‌های بیمه‌ای هم آمادگی لازم را برای نظارت غیر تعرفه‌ای ندارند، با وجود این شورای عالی بیمه سیاست آزادسازی تعرفه‌ها را اتخاذ کرده و همزمان با آزادسازی تعرفه‌ها به نظارت مالی و اصلاح ساختار می‌پردازد.

دبیر سندیکای بیمه‌گران در ادامه به تأکید شرکت‌های بیمه‌ای بر پرهیز از تعجیل در آزادسازی تعرفه‌ها و حرکت با وسواس بیشتر اشاره کرد و افزود: برخی به ارزیابی آزادسازی تعرفه‌ها در چند رشته بیمه‌ای اعتقاد داشتند اما شورای عالی بیمه سیاست آزادسازی تعرفه‌ها را هم‌زمان با نظارت مالی بر شرکت‌های بیمه‌ای دنبال کرد. وی گفت: نباید ترس زیادی از آزادسازی تعرفه‌ها داشته باشیم اما شرکت‌های بیمه‌ای باید همگرایی بیشتری با یکدیگر داشته باشند تا بازار و سود آنها حفظ شود. تاج‌گردون با تأکید بر رعایت اخلاق حرفه‌ای از سوی شرکت‌های بیمه‌ای گفت: اخلاق حرفه‌ای قانون نیست که در کتاب نوشته شده باشد پس شرکت‌های بیمه‌ای باید به دور از اخلاق غیر حرفه‌ای در بازار به رقابت بپردازند. ■

تنفس بیمه‌ها در هوای آزاد

مهدی صاحبی

که تعیین این تعرفه‌ها در دست دولت باشد، طبیعی است که تعیین این شاخص‌ها با نیازهای شرکت‌های بیمه همخوانی ندارد، هم چنان که تا به حال نیز این گونه بوده است. در صورتی که اگر تعیین تعرفه‌ها در اختیار شرکت‌های بیمه‌گر قرار داشته باشد آنان را هماهنگ با نیازهای نسبت به تدوین و تعریف تعرفه‌ها اقدام می‌کنند؛ البته با در نظر گرفتن دو قاعده مهم: نخست این که، کشش بیمه‌گزاران نسبت به تعرفه‌ها باید مد نظر قرار بگیرد، بنابراین شرکت‌های بیمه‌گر در حین آزادی عمل در تعیین تعرفه‌ها، دو اصل رقابت‌پذیری و قیمت‌ها و قابل پذیرش بودن آنها از سوی بیمه‌گزاران را نیز در نظر می‌گیرند و قاعده دوم هم انتقال رقابت به حوزه‌ها و بخش‌های دیگر است که به معنای افزایش سطح و کیفیت ارائه خدمات و مشتری‌مداری است.

به این ترتیب، تردیدی باقی نمی‌ماند که آزادسازی تعرفه‌های بیمه با همه هزینه‌هایی که در ابتدای امر برای آن متصور است، امری اجتناب‌ناپذیر خواهد بود اما بی‌تردید، آغاز این روند و بهینه‌سازی آن مستلزم بسترها و مقدماتی است، چرا که فضای غالب و معمول در حوزه بیمه کشور در اثر سال‌ها نگاه دولتی، تا حدود زیادی مستعد پذیرش قواعد جدید نیست.

یکی از مهمترین و اساسی‌ترین این اقدامات، تعریف جدید جایگاه بیمه مرکزی به عنوان نهاد ناظر بر فعالیت شرکت‌های بیمه است. بدون شک برای تحقق کامل اصل ۴۴ قانون اساسی، برنشاندن دولت در جایگاه نهادی ناظر، حاکمیتی و فارغ از دغدغه‌های اجرایی است. از این رو خروج بیمه مرکزی از بازار بیمه و واگذاری سهم این نهاد در بازار بیمه کشور به فعالان بخش خصوصی یکی از اولین گام‌هایی است که در کنار آزادسازی تدریجی تعرفه‌های بیمه باید برداشته شود.

شاید بیراه نباشد اگر، شرکت‌های بیمه را در ایران، خوش‌اقبال‌تر از بانک‌های دولتی و خصوصی بدانیم چراکه با همه تلاش و سرمایه‌گذاری که در نظام بانکی کشور صورت می‌گیرد، هنوز هم فعالان این حوزه در چنبره استیلائی نگاه دولتی اسیر هستند و با وجود آزادی عمل اندک و فشارهای فراوان درونی و بیرونی، نوک تیز انتقادهای و حجم وسیع مطالبات متوجه بانک‌ها است. اما شرکت‌های بیمه در این میان از این شانس برخوردار شدند که فرعه آزادسازی تعرفه خدمات به نام این حوزه بیفتند و دولت راضی شود که از اعمال حداکثری نظارت و سلاخی خود دست بکشد.

اگرچه آزادسازی تعرفه خدمات بیمه‌ای در چند رشته محدود و کمتر شناخته شده مانند باربری و آتش‌سوزی، چندان تأثیری در آزادی عمل شرکت‌های بیمه ندارد ولی این حرکت را باید به فال نیک گرفت و از آن حمایت کرد تا به سرانجام مطلوب که واگذاری تام و تمام تعیین تعرفه‌ها بیمه‌ای به فعالان همین عرصه است، منجر شود. نکته مهم در این میان، نوع نگاهی است که در بحث آزادسازی تعرفه‌های بیمه وجود دارد که خود ذیل فلسفه وجودی شرکت‌های بیمه خصوصاً بیمه‌های خصوصی قرار می‌گیرد. واقعیت این است که در حال حاضر به نظر می‌رسد بیش از آنکه بیمه‌ها به عنوان ابزاری برای توسعه اقتصادی کشور مطرح باشند صرفاً به عنوان بیمه‌گر مطرح هستند و نه بیشتر.

اما اگر مقرر شود که بیمه‌گران صرفاً از محل حق بیمه دریافتی نسبت به محاسبه و پرداخت خسارات وارد شده بر مشتریان، خود اقدام کنند، یکی از این دو حالت به سرعت برای بیمه‌گران رخ خواهد داد: یا خیلی سریع ورشکست خواهند شد یا باید چنان حق بیمه را افزایش دهند که مطالبات بیمه‌گزاران را پاسخگو باشند. در چنین شرایطی است که بحث مهم تعیین تعرفه‌ها رخ نمایی می‌کند، تا زمانی